

**Temat: Wprowadzenie do epoki 20-lecia międzywojennego:
niepodległość.**

Popiersie Józefa Piłsudskiego

MOTTO

„Ojczyzna moja wolna, wolna... Więc zrzucam z ramion płaszcz
Konrada.” [Antoni Słonimski](#)

MOTTO

„Zresztą wszędzie to samo... Radość – szalona radość z odzyskanego
śmietnika...”

[Juliusz Kaden-Bandrowski](#)

Analizy przemian literatury i – szerzej – kultury nie sposób zredukować do płaszczyzny zjawisk społecznych i politycznych, chyba tylko za cenę daleko idącego uproszczenia, może wręcz – zafałszowania wniosków. Jednakże nie sposób również zrozumieć fenomenu polskiego życia literackiego w okresie międzywojennym (1918–1939) bez uwzględnienia faktu odzyskania przez Polskę

niepodległości. Choć więc literatura tych lat z jednej strony kontynuowała pewne tendencje, ukształtowane w pierwszych dwóch dekadach XX wieku, a nawet wcześniej; z drugiej – uformowała poetyki i wyeksponowała problemy, które nadal będą wyraźnie obecne w literaturze po 1939 roku – niepodległościowa [cezura](#) zadziałała jako czynnik potężnie inspirujący twórczość literacką międzywojnia. Inspiracja ta działała wielotorowo: prowadziła ku euforii z odzyskanej wolności, ale prowokowała też do krytycznych diagnoz stawianych młodej państwowości oraz tożsamości i świadomości narodowej.

Już wiesz

- 1) Przypomnij sobie historyczne okoliczności odzyskania przez Polskę niepodległości po zakończeniu I wojny światowej.
- 2) W odpowiednich źródłach znajdź informacje na temat kluczowych wyzwań, przed jakimi stanęła młoda państwowość II RP.
- 3) Przeanalizuj dwa cytaty przywołane w mottach otwierających lekcję. Sformułuj wnioski na temat sposobu doświadczenia niepodległości, zarysowanego w obu fragmentach.

Niepodległość

O dziele

Romans Teresy Hennert to opublikowana w 1924 roku powieść [Zofii Nałkowskiej](#). Wykorzystując popularną konwencję romansu, pisarka stworzyła krytyczny obraz elit u władzy, zwłaszcza środowiska wojskowego i finansjery. Obok takich powieści, jak *Generał Barcz* [Juliana Kadena-Bandrowskiego](#) czy *Przedwiośnie* [Stefana Żeromskiego](#), utwór Zofii Nałkowskiej stanowi jedną z ważniejszych diagnoz, jakie polska literatura stawiała niepodległej państwowości w jej wczesnym okresie.

Zofia Nałkowska *Romans Teresy Hennert*

Ożywił się i Gondziłł.

– Alboż nie jesteśmy wolni? Niepodległość – a jest już, jest. Są

i granice. Mamy wszystko to, co jest gdzie indziej, czegośmy innym tak zazdrościli. Jest łapownictwo rodzime, prywata, protekcja, rządy motłochu, wielkie afery, wielkie majątki, interes, interes przede wszystkim. Jest już i pogarda dla wojska, szczucie na „[soldateskę](#)”. Wszystko jest. Demokratyczne społeczeństwo oto jak nagradza żołnierza za jego ofiary, za jego zdobycze. A jak się to inaczej śpiewało, gdy skóra cierpła na grzbiecie...

[...] – Do licha, jest już przecież Polska, to jedno jest pewne, że jest. Nie taka, jakiejście pragnęli? No właśnie, jest taka, jaka może być. To jedynie jest ważne, to jedynie jest rzeczywiste – i to jest nawet cudowne! Po tych paru latach jest już taka, jakby nigdy nie była w niewoli, jak każde inne państwo: zrujnowana i rozkwitająca, waleczna i chciwa, bohaterska i [paskarska](#). Jest w czym żyć, jest w czym działać. Jesteśmy wreszcie obywatelami, jak wszyscy na świecie – odpowiedzialni, walczący, winni. Już nie ofiary tylko – już winowajcy. Nic nas nie usprawiedliwia, nie ma już wykrętów. Ani „Chrystus narodów”, ani „kajdany Sybiru”, ani „carscy siepacze”. Nic, nic! Jesteśmy tacy, jacy możemy być – jaką jest zawsze gromada...

Zofia Nałkowska, *Romans Teresy Hennert*, Warszawa 1954, s. 121–176.

Ćwiczenie 1.1

Przeczytaj dwie przywołane wypowiedzi bohaterów *Romansu Teresy Hennert* Zofii Nałkowskiej – porucznika Juliana Gondziłła i Wandy Hennertówny. Następnie scharakteryzuj sposób, w jaki oboje bohaterowie postrzegają niepodległą Polskę. Zwróć uwagę na podobieństwa i różnice.

Ćwiczenie 1.2

Przedstaw wrażenia, jakie wywołują w tobie obie cytowane wypowiedzi. Jeśli w naszkicowanych w nich obrazach Polski dostrzegasz coś, co cię zaskoczyło, wskaż to i wyjaśnij, z czego wynika zaskoczenie.

Ćwiczenie 2

Wyszukaj w dowolnym źródle i przeanalizuj plakat wyborczy z lat 30. XX w. autorstwa Edwarda Okunia.

Ćwiczenie 3.1

Scharakteryzuj stylistykę przedstawionego plakatu wyborczego z lat 30. XX wieku.

Ćwiczenie 3.2

Omów emocje, jakie wywołują kluczowe elementy plakatu.

Ćwiczenie 3.3

Na podstawie wniosków z dwóch poprzednich ćwiczeń scharakteryzuj wizerunek Polski, sugerowany odbiorcy przedstawiony plakat.